

gozdu, ob luninem svitu, pri žetvi, pri ženitbi; kdor hoče iz njih proučevati jezik in zasledovati njih snovi in razlike, bo pa vzel v roke Štrek-ljevo zbirko. Ko je pred leti izdal Scheinigg ko-roške narodne pesmi se je proti njemu dvignil precejšen odpor: Zbirka je imela značaj beletri-stične knjige in se je zato sodila po zakonih leposlovja. Dr. Štrekelj pa se je že naprej zava-roval zoper tako umevanje svojega znanstvenega truda. In res: Najbolj strastna erotična pesem po-stane mrzla in krotka, ko pride izpod secirskega noža znanstvenega anatoma. Ta zbirka „zaljub-ljenih“ pesmi ni erotična zbirka, ravno tako, kakor njegova knjiga pobožnih pesmi ne bo molitvenik, ampak folklorističen zbornik v znanstvene namene.

Če pa knjigo sodimo z znanstvenega stališča, moramo izreči g. profesorju vse priznanje za veli-kanski trud in za občudovanja vredno natančnost, s katero je uredil tako obširno tvarino. On ni le zbral pesmi, ampak jih je po strogih načelih, ki se lajku zdé celo pedantična, proučil, razkosal, preiskal do zadnje pičice v vseh variantah, v ka-terih jih je mogel zaslediti. „Napraviti narodni pesmi novo redakcijo, se pravi, grešiti zoper na-rodno pesem; zapisati novo varianto, pa se pravi, pridobiti nov kamen za zgradbo poslopja narodne poezije; znanost prvo obsoja, drugo pa priporoča“ (4. snopič, stran IX.). Po tem pravilu je delal dr. Štrekelj. Vsak zapisek ima zanj vrednost znan-stvenega dokumenta, katerega uporablja z vest-nostjo kritičnega zgodovinarja; vse primerja, ni-česa ne izpreminja, ničesa ne dodaje, tako da imamo tu v celoti ohranjene tudi vire. Ne gledé na večjo ali manjšo vrednost pesmi samih, mo-ramo to zbirko imenovati najnatančnejše in znan-stveno najpopolnejše delo v slovenskem narod-znanskem slovstvu.

Dr. E. L.

Sad greha. Drama v štirih dejanjih. Spisal Engelbert Gangl. „Slovanske knjižnice“ 102. — 104. snopič. — Kdor prebere to najnovejšo pisate-ljevo delo, mora reči: To ni več Gangl! Vsak pisatelj pokaže navadno prav kmalu, kaj je njegova smer, kaj prija njegovi muzi. Iz labirinta mlade-niških sanj in negotovih poizkusov pride na neko pot, katere se stalno drži, ki se prilega njegovim močem, njegovemu duhu in značaju —; njegovi spisi so in morajo biti individualni, in mi pra-vimo: „Tu je pisatelj doma, to je njegova stroka.“ Ne tako Gangl. Vsakdo pozna njegove sentimentalne, često mehke, včasih nekoliko meglene pesmi. Tudi njegovo dramo „Sin“ je prav dobro ocenil tisti, ki je rekel: „Kakor je oče, tako je ‚Sin‘!“ Meni se ta beseda zdi nekaka pohvala, ker je jasen dokaz, da je pesnik črpal iz sebe, ne pa kompiliral iz vesoljne literature. Zakaj vsi tisti, ki hočejo, da bi bil pesnik, vsaj epik, tako-le čisto

zunaj pozorišča, ne umejo tvarjajoče pesniške duše popolnoma nič. Kdor zataji v umetnosti svoj jaz, ta ni umetnik, ta je rokodelec. Opili in ogladi ter polika lahko spis, a vkljub temu bo brez srčne krvi, omleden in mrzel, kakor kamen.

Ganglova drama „Sad greha“ je taka, da je v njej vse pomešano: idealizem (profesor Klemenčič), ateizem, najgorje močvirje, pobožnost, moraliziranje — cel labirint. Vsakdo mora reči, da v pisatelju nekaj vrè in se kuha, a se še ne vé, kaj pride iz tega, in sam bržkone tudi ne vé. Ali ga je pre-tresel dunajski velikomestni vzduh tako silno, kakor Samson mališki tempelj? Ali ni nevarno, da bi bil podsut pod razvalinami, liki Samson? Torej — to ni Gangl — ali če hočete — ni tisti nam znani Gangl. Če je ta drama odsev njegove duše, se mora v nji kmalu zjasniti, ali pa bodo padle močne sence nanjo. Samo s tega stališča zapišem nekaj stavkov v kritiko. Zakaj kritikovali so drugi že obširno, a pikro in vničujejo.

Junakinja Pavlina — sad greha — ali sad dekadentne domišljije, je nekaj strašnega. Osemnajst-letna institutka govori od prvega do zadnjega de-janja vedno o tem, da „se bo prodala“ in „se bo prodala“, da „se je prodala“ — vuninvun! In to brez stida v lice tujcem in domačim, materi in sorodnikom — in tudi brez vzroka. Vzroka zastoj iščemo v značaju, v razmerah; iskali bi ga edino v vzgoji, a tam ga Gangl zanika. Vzrok je prava paglavska trma, neka maščevavnost nad materjo, češ, če si ti, bom pa še jaz! In to žensko vidi Klemenčič prvokrat v življenju, ona mu pové od-krito svoje nazore — in ta ubogi profesor, pri-letni samec — blaga duša, jo v istem hipu zaljubi in zaprosi roke, da bi jo rešil. V treh tednih je poroka; Pavlina ga vara, ga suje od sebe, po-speši celo smrt njegove matere — revež pa caplja in joka brez energije in nazadnje se celo obesi — siromak! Edini pošteni duši v drami dene Gangl sramotno vrv za vrat, mater Pavline, ki vsaj na videz nosi vso dramatično krivdo, pa zadene „božji žlak“. To ne gre in ne gre! — Solnca, luči treba, varne smeri, sicer se človek opoteče in pade!

F. S. F.

Prvi listi Spisali slovenski in hrvaški učiteljski abiturijenti. Tiskala Narodna tiskarna v Ljubljani 1901. — To so res „Prvi listi“, prvi mladeniško-nezreli poizkusi, spisani v ozkem obzorju človeka, ki še ne pozna življenja, marveč stopa šele vanje, poizkusi, ki bi k večjemu spadali v kake pisane „Vaje“, nikakor pa ne v krogu tiskanih knjig, namenjenih duševnemu užitku. Za nas bodi ta slovstveni pojav resen opomin, da se povzpne do strožje in natančnejše literarne kritike. Težko bi bil Levstik kdaj bolj na svojem mestu, kakor v sedanjih časih, „ko že na Kranj-skem vsak pisari“.